

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНІ

EFFECTIVENESS OF MECHANISMS OF STATE REGULATION THE PROCESSES OF THE SOCIALIZATION OF UKRAINIAN YOUTH THROUGH THE IMPLEMENTATION OF THE YOUTH POLICY IN THE COUNTRY

Досліджено соціально-політичні чинники державного регулювання соціалізації молоді в Україні на сучасному етапі. Проаналізовано тенденції соціальної активності молоді щодо участі в молодіжних громадських організаціях і об'єднаннях. Обґрунтовано необхідність трансформації молодіжної політики щодо проходження процесів соціалізації в молодіжному соціумі України. Запропоновано можливості вдосконалення механізмів державного регулювання в молодіжній політиці щодо поетапного проходження соціалізації українською молоддю.

Ключові слова: молодіжна політика, державне регулювання, молодь, процеси соціалізації, країна, ефективність реалізації, механізми.

дежної політики по проходженню процесов соціалізації в молодежном соціуме України. Предложена необходимость совершенствования механизмов государственного регулирования в молодежной политике относительно поэтапного прохождения социализации украинской молодежью.

Ключевые слова: молодежная политика, государственное регулирование, молодежь, процессы социализации, страна, эффективность реализации, механизмы.

Socio-political factors of the state regulation of socialization of youth in Ukraine at the present stage are researched. The trends of social activity of youth participation in youth public organizations and associations are analyzed. The necessity of transformation of youth policy as to socialization processes in the youth society of Ukraine is substantiated. The necessity of improving the mechanisms of state regulation in youth policy concerning the gradual socialization by Ukrainian youth is proposed.

Key words: youth policy, state regulation, youth, processes of socialization, country, effectiveness of implementation, mechanisms.

УДК 351.84:35.072.2:342.5

Ярошович В.І.

аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Исследованы социально-политические факторы государственного регулирования социализации молодежи в Украине на современном этапе. Проанализированы тенденции социальной активности молодежи в аспекте участия в молодежных общественных организациях и объединениях. Обоснована необходимость трансформации моло-

Постановка проблеми у загальному вигляді. Поняття соціального простору молоді має глибоко особистісний аспект і дозволяє більш точно з'ясувати якісні аспекти зв'язку особистості та суспільства, механізми соціалізації й самореалізації особистості. Якість соціального простору багато в чому визначає ефективність соціалізації молоді особистості, характер поведінки в суспільстві. У зв'язку з тим, що соціальність є однією з найважливіших характеристик людини, з погляду соціалізації актуальним є дослідження соціалізуючого простору й укладених у ньому можливостей як для особистісного, так і для соціального розвитку молоді людини [11]. Діалектика взаємозв'язку розвитку суспільства і якісного стану молодіжної політики зумовлює необхідність вироблення пріоритетів у її освоєнні. Ці причини помітно простежуються на всіх рівнях формування й здійснення молодіжної політики: національному, регіональному, місцевому.

Соціальні стереотипи уособлюють спрощені, схематизовані образи із сильним емоційним забарвленням, які містяться в уявленнях, мисленні та поведінці молодих людей [5]. Вони виникають на основі обмеженого минулого досвіду, фрагментарної інформа-

ції, що, однак, не заважає їм виконувати свої функції. Крім того, молоді люди бачать те, що хочуть бачити, а не те, що є в дійсності. Низка емпіричних досліджень, проведених із різних приводів, дає підстави вважати, що молодь більш сприйнятлива до стереотипів, зважаючи на обмежений життєвий досвід, моральний ідеалізм і романтизм. Узагалі формування нових і руйнування старих стереотипів – діалектично складний і суперечливий процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри всю важливість категорії «механізм соціалізації», у її використанні є певні обмеження, пов'язані з практикою. У більшості досліджень категорія «механізм соціалізації» розуміється як узятя в єдності сукупність різних факторів, за допомогою яких забезпечується вплив на об'єкти соціалізації [7]. При цьому автори вважають, що категорія «механізм соціалізації» є широкою за обсягом, перевершує категорію «система соціалізації». Проблему формування молодіжної політики доцільно розглядати в нерозривній єдності з основними закономірностями функціонування соціальної дійсності, з логікою розвитку суспільства. Це призводить до того, що під час розгляду механізмів соціалізації робиться спроба представити їх у вигляді системи,

оскільки фактично йдеться про склад, структуру, функціонування певного об'єкта соціалізації. Проте все це не забезпечує повного системного аналізу, тому що не спирається на теорію системного підходу, а системна ідея тут лише відображається крізь характеристику механізму соціалізації. Пріоритетною метою молодіжної політики має стати активне залучення молодого покоління в соціально-економічне й культурне життя України.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Є різні підходи до розкриття механізмів соціалізації, вони реалізуються за допомогою орієнтованих на виконання цієї функції соціальних інститутів, через навчання й виховання. Соціалізація передбачає свідому діяльність молодого індивіда, його взаємодію з іншими. Для тоталітарного суспільства характерне силове придушення опонента, демократичному суспільству властиве вирішення конфліктів шляхом виявлення й урахування інтересів усіх взаємодіючих сторін на основі пошуку згоди щодо загально-визнаних цінностей.

У комплексі пропонованих підходів до вивчення особливостей соціалізації молоді й процесу психосоціальних мотивацій відповідне місце відводиться й дослідженню механізмів соціалізації, зміни її ролі в умовах трансформації соціальних інститутів, внутрішньополітичних зрушень. У зв'язку зі зміною інститутів соціалізації та відносин між ними, переходом до демократії, розпадом процесів соціалізації тоталітарного суспільства й становленням нових, демократичних моделей, необхідно визначити системоутворюючі механізми соціалізації української молоді.

Мета статті – обґрунтувати актуальність державного регулювання процесів соціалізації української молоді через призму реалізації державної молодіжної політики.

Для цього потрібно вирішити деякі завдання.

1. Дослідити соціально-політичні чинники державного регулювання соціалізації молоді в Україні на сучасному етапі.

2. Проаналізувати тенденції соціальної активності молоді щодо участі в молодіжних громадських організаціях і об'єднаннях.

3. Обґрунтувати необхідність трансформації молодіжної політики щодо проходження процесів соціалізації в молодіжному соціумі України.

4. Запропонувати вдосконалення механізмів державного регулювання в молодіжній політиці щодо соціалізації української молоді.

Виклад основного матеріалу. Організаційні механізми впливу на молоду людину,

до яких відносять інформаційно-освітні, стимуляційні, організаційно-регулюючі, що функціонують у кожній зі сфер соціального життя, служать основою об'єктивних чинників соціалізації. Організована й спеціалізована діяльність із розповсюдження й засвоєння певної соціальної інформації – це інформаційно-освітній механізм, який включає освіту, професійне навчання, масову пропаганду.

Система форм, засобів і методів стимулювання молодого людини становить механізм соціалізації, за допомогою якого розкриваються потенційні можливості й творчі сили молодого особистості. Пояснення протікання соціальних процесів дає двомірний опис механізмів соціалізації: на макрорівні використовується причинно-наслідковий механізм, а на мікрорівні використовуються когнітивні моделі взаємодії між індивідами, існують внутрішні механізми та механізми взаємодії із середовищем (із системою соціалізації). Механізми будь-яких із систем соціалізації виходять за межі цієї системи, а механізми системи соціалізації ширші за саму систему.

Такий підхід дозволяє розкрити структуру процесу соціалізації, його об'єктивні умови й суб'єктивні чинники, механізми, визначити сфери життєдіяльності, в яких і за допомогою яких молода людина стає особистістю, об'єктивує себе у створених нею духовних цінностях. Такий підхід знімає всі претензії на використання поняття «механізм» у широкому сенсі, що включає безліч компонентів і взаємозв'язків між ними [9].

Процес соціалізації може протікати й стихійно, що сприймається безпосередньо або через засоби масової інформації та чинить вплив на свідомість молодого людини. Традиційні та нові інститути соціалізації не виступають єдиною несуперечливою цілісністю, не погоджують свої дії й тим самим роблять свій соціалізуючий вплив на молодь епізодичним; це не відповідає завданням подальшої демократизації громадського життя.

Стихійно й некеровано здійснювана соціалізація веде до розпорошення цінностей, раціональних цілей і принципів, що лежать в основі громадянської культури. Вона об'єктивно формує переважання негативної культури в молоді, що характеризується відсутністю інтересу до життя суспільства і його інститутів [2, с. 59]. Об'єктивною підставою соціалізації й основним системоутворюючим елементом цього процесу є соціальне середовище з його численними сферами. Тому взаємодія молодого людини із соціальним середовищем знаходиться в центрі уваги під час аналізу походження механізмів соціалізації.

Щоб отримати соціалізуючий простір, потрібно визначити основні його компоненти й те, що має їх пов'язувати, установити моделювання зв'язку, «вписати» в цю діяльність молоді. У цьому разі можна розраховувати на те, що цей простір стане суттєвим фактором соціалізації молоді. Структуру соціального простору молоді можна побачити всередині будь-якого суб'єкта діяльності, зокрема й молоді особистості, яка структурована відповідно до структури соціального простору. Однак становлення нових економічних і соціальних структур в Україні не тотожне затвердженню стабільних демократичних інститутів. Стійкою демократія стає тільки тоді, коли відбувається поширення й утвердження її норм на масовому рівні. Необхідне оновлення громадянської культури по всій її глибині, формування нових суспільних орієнтацій та ідентичності. Збереження нової ідентичності виступає в якості базової потреби, що спонукає молодого індивіда до конституювання та відтворення.

На виховання молоді мають неабиякий вплив засоби масової інформації, усна пропаганда; подібним чином нав'язана «свідомість» не може вести до такого процесу дорослішання молоді, коли діти займають місця своїх батьків, приймаючи їх соціальні функції та ролі [6, с. 332]. Про це свідчить ситуація, коли молодь відкинула минулу систему, продемонструвавши відмову від прагнення зайняти місце старшого покоління та від соціальної спадкоємності поколінь. Враження від них, власний досвід, засвоєні традиції сприяють залученню молодого індивіда в суспільне життя. Навчальні заклади щодо процесу соціалізації молоді знаходяться в ще більш складному становищі через те, що ліквідована тут організаційна структура цілеспрямованої соціалізації й виховання досі не відновлена, поки що немає реальних відповідних організаційних дій із боку держави щодо цього [3]. Робляться окремі спроби з відтворення системи виховання керівниками різних навчальних закладів, але немає загальної концепції соціалізації молоді особистості, життєздатної в новому українському суспільстві.

Усе більш помітну роль серед чинників соціалізації підрастаючого покоління відіграють засоби масової інформації. Їх вплив найчастіше більш значний, ніж вплив на розвиток особистості традиційних інститутів освіти й виховання, але оцінка й інтерпретація повідомленої інформації все ж відбувається під впливом механізму індивідуального й групового відбору. Відсутність цілісної системи соціалізації молоді особистості призводить до того, що позиції індивідів зумовлюються не впливом

лідерів, газет, журналів, радіо, телебачення, а їх соціально-економічним становищем.

У цих умовах найбільш потужним фактором соціалізації виявляються конкретні соціально-економічні події, які змінюють становище молоді особистості. Роль засобів масової інформації подвійна, оскільки нерідко ЗМІ приділяють надмірну увагу негативним суспільним явищам. Усе це веде до формування в підрастаючого покоління негативного ставлення до політики, не сприяє формуванню громадянських якостей особистості. Протиріччя між декларованими цінностями та реаліями не сприяють поширенню пропагандних цінностей. Знання, набуті в юності, формують переконання, сприяють оволодінню навичками; події суспільного життя, пережиті в цей період, впливають на все подальше життя молоді людини.

За подібного стану справ важко розраховувати на реальні успіхи у вихованні почуття громадянського обов'язку й відповідальності без підвищення вимогливості до рівня культури особистості [10]. Не менш важливою для соціалізації молоді є її діяльність у неформальних групах спілкування, організаціях, де можна отримати навички участі в суспільному житті, самоврядуванні. Більше половини молодих людей великих міст тією чи іншою мірою включені в діяльність громадських об'єднань, які мають характер альтернативного інституту соціалізації.

Регулятивно-контролюючим механізмом соціалізації є система соціальних стандартів, оскільки реалізація будь-якого соціального контролю передбачає певний орієнтир. Організаційно-регулюючим механізмом соціалізації виступає система соціальних статусів, ролей і функцій особистості [4]. Вона впливає на певні організаційні форми, відповідні права, обов'язки й повноваження молоді людини в суспільстві, колективі залежно від її суспільного становища, виконуваних функцій і здібностей. Цей механізм спрямований на формування в молоді особистості соціального досвіду та поведінки.

Аналіз механізмів соціалізації дозволяє здійснити характеристику стадій соціалізації, тобто її динамічного аспекту [8, с. 147]. Здійснюючи моделювання соціалізації молоді відповідно до принципів системного підходу, з подальшим проектуванням системної моделі на реальну сукупність явищ у цій галузі, не можна оминати увагою питання про співвідношення категорій «механізм соціалізації», «система соціалізації» й «модель соціалізації». Розуміння самовизначення як механізму й форми соціалізації вимагає виділення його

соціологічного й соціально-психологічного аспектів, його багатомірності.

Зв'язок між інститутами влади й результатами політики безсумнівний, хоча й не завжди піддається кількісним і якісним оцінкам. Те, що закладається на «вході» системи, тобто громадські вимоги, а також їх підтримка у вигляді експертів, наукових консультантів, часто не є адекватним тому, що виходить на «виході» системи у вигляді владних рішень і дій. Зрозумівши цю пряму залежність, не можна нехтувати глибоким вивченням характеру діючих інститутів.

Лише розібравшись в ідеології, можна виявити ефективні методи впливу на них, аргументувати свої поради щодо їх реформування. Сьогодні доцільно передбачити можливість самостійного виконання органами місцевого самоврядування повноважень суб'єктів із реалізації молодіжної політики з переданням органам місцевого самоврядування необхідних матеріальних і фінансових ресурсів.

Оцінка прийнятності такого різноманіття владних інститутів у сфері державного регулювання молодіжної політики і її ефективності можлива лише в перспективі [1, с. 177]. Незважаючи на наявність низки причин і факторів, що гальмують становлення й розвиток молодіжної політики як самостійної галузі соціально-молодіжної роботи в Україні, із різним ступенем інтенсивності тривають процеси, пов'язані з її інституціональним забезпеченням.

Висновки. У суспільстві з'являється усвідомлення того, як повинна бути побудована сфера роботи з молодим поколінням; головне – суспільству й державі необхідно визначитися, якою вони хочуть бачити молодь. Державі, де одночасно будується нова економіка, нова система освіти, нова транспортна структура, нова армія, де відбувається багато інших змін, потрібна нова молодіжна політика. Розроблена низка базових нормативних документів, які дають певну гарантію стабільності та стійкості тим інститутам, що забезпечують легітимність сфери соціальної та молодіжної роботи, нормативно-правові основи діяльності органів державної влади й установ.

У сфері молодіжної політики стали функціонувати не лише спеціалізовані інституції, які працюють безпосередньо з молоддю, а й установи соціальної роботи, охорони здоров'я, установи освіти. Загальноукраїнські громадські молодіжні організації, реалізуючи програми, забезпечуючи всі ці роки відповідний рівень у роботі з молоддю, зацікавлені в стабільній, послідовній координації молодіжної сфери з боку держави. І це слід визнати позитивним фактором динамічного розвитку держави.

Повинні знайти відображення реальні проблеми молодого покоління, відповідно до цього пріоритетними напрямками діяльності органів державної влади є підтримка суспільно значущих молодіжних ініціатив, суспільно корисної діяльності молоді, молодіжних громадських об'єднань, сприяння економічній самостійності громадян і реалізації їхнього права на працю, надання соціальних послуг для молоді, підтримка здорового способу життя молодих, їх виховання й освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білогур В. Світоглядні орієнтації студентів: тенденції змін у трансформаційному суспільстві: монографія. Дніпропетровськ: 2011. 311 с.
2. Карпак О. Адаптація особистості в системі політичних відносин (теоретико-методологічний аналіз): монографія. Дніпропетровськ: держ. техн. ун-т. Д.: Середняк Т.К., 2012. 194 с.
3. Коваленко О. Державне управління в процесі соціалізації суспільного відтворення. Держава та регіони. Сер.: Державне управління. 2013. № 2. С. 71–75.
4. Кривоконь Н. Соціалізація та досвід особистості в контексті психології соціальної роботи. Пробл. заг. та пед. психології: зб. наук. пр. 2011. Т. 13, ч. 1. С. 223–231.
5. Куліченко В. Правова соціалізація особистості як об'єкт соціально-філософського аналізу: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03. Житомир. 2013. 20 с.
6. Куц Г. Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций: пер. с англ.: в 2 т. / общ. ред. акад. Д. Гвишиани. М.: Прогресс, 2017. Т. 1. 497 с.
7. Мамонов І. Публічне управління, державне управління, соціальна політика і місцеве самоврядування як складові соціального управління. Державне управління: теорія та практика. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Dutp_2012_2_4.pdf (дата звернення 16.10.2018).
8. Меляков А. Гуманітарна сфера як предмет досліджень у науці державного управління. Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. Х.: Вид-во ХарРі НАДУ «Магістр». 2012. № 1. 205 с.
9. Парубчак І. Основні аспекти взаємодії органів державної влади та молодіжних і громадських організацій у реформуванні системи охорони здоров'я України. Публічне управління: теорія та практика: збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. Х.: Вид-во «ДокНаукДержУпр». Вип. 2(10). 2012. С. 154–160.
10. Рокотянська Л. Соціалізація студентів з особливими освітніми потребами: актуальність проблеми. Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. 2012. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apnvlop_2012_9_12.pdf (дата звернення 16.10.2018).
11. Чигур Р. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія». Острог, 2015. Випуск 18. С. 96–102.